

Economia culturii și bibliotecile digitale

Pe data de 15 ianuarie, cu ocazia împlinirii a 150 de ani de la nașterea poetului Mihai Eminescu, în sala de expoziții a Bibliotecii Academiei Române (BAR), au fost lansate volumele II-VI din ediția facsimilată a manuscriselor eminesciene. Această ediție, care face parte dintr-un proiect amplu care urmărește publicarea a 24 de volume cu toate cele peste 14 mii de file originale, a fost realizată, printr-un parteneriat public-privat, de BAR, Editura Academiei Române (EAR) și Editura Enciclopedică, cu sprijinul financiar generos al Ministerului de Finanțe .

După cum se arată în articolele din presă care au relatat evenimentul, volumele au menirea de a împlini îndemnul de facsimilare a manuscriselor făcut de C. Noica într-o vreme în care nici măcar nu se putea anticipa răspândirea folosirii Internetului și a altor tehnologii moderne de realizare a “documentelor de substituție”. Conform aceluși sursă, C. Noica afirma că “manuscrisele, cu deschiderea lor către universul culturii și cel al limbilor, ne-ar arăta concret ce înseamnă împletirea necesară dintre universal și național”.

Exact cu două luni mai înainte de evenimentul arătat mai sus, pe 15 noiembrie 2005, dl. D. Lammy, Ministrul Culturii din Marea Britanie (țară care deținea în acea perioadă președinția UE), lansa la Bristol “Planul de acțiune dinamică de coordonare în UE a acțiunilor de digitizare a materialelor cu conținut cultural și științific” (<http://www.minervaeurope.org/publications/dap.htm>). Acest document se referă la o serie de măsuri pe termen scurt și lung care au ca scop să facă resursele culturale și științifice ale Europei mai accesibile unui public cât mai larg prin folosirea tehnologiilor de digitizare și a Internetului. Principalele direcții de acțiune sunt:

- Facilitarea regăsirii și utilizării elementelor de conținut cultural pentru îmbogățirea spirituală a cetățenilor societății informaționale. Printre acțiunile imediate (2006-2007) se recomandă legarea registrelor naționale privind colecțiile digitale în vederea constituirii unui “Spațiu european cultural informatic”.
- Elaborarea de tehnologii moderne de digitizare.
- Realizarea sustenabilității economice a “industrii de conținut” cultural.
- Implementarea de politici și mijloace care să asigure perenitatea conținutului în formă digitală.

Planul de acțiune evocat mai sus nu a apărut din senin și pe “pământ gol”. Lumea academică a început activitatea în acest domeniu, după care sectorul de business a simțit oportunitățile și a investit, iar guvernele sau organismele supranaționale (în special G8 și Comisia Europeană) au luat măsuri de stimulare. Câteva inițiative internaționale sistematice și de mare anvergură sunt amintite în materialul elaborat în anul 2001 în care descriam oportunitățile oferite de o “economie a culturii”

Mai de curând se pot enumera următoarele:

- Scrisoarea din 28.04.2005 a șase șefi de stat și de guvern care se adresau Președinției Consiliului European și Comisiei Europene cerând ca să se ia măsuri în vederea accesului tuturor cetățenilor europeni la moștenirea culturală și științifică a Europei.
- Apelul cu nr.5 (închis pe data de 21.09.2005) din prioritatea (subprogramul) IST (“Tehnologiile Societății Informaționale”) din cadrul *Programului cadru de cercetare-dezvoltare nr 6 (FP6)* al UE, prin care s-au alocat 36 de milioane de Euro pentru cofinanțarea cercetărilor din domeniu (din care 14 milioane numai pentru prezervarea conținutului în formă digitală). În viitorul program FP7 (a se vedea articolul din TOP BUSINESS nr. 45/2005), se propune mărirea sumelor alocate și construirea unei rețele de Centre de Competență în domeniu.
- Prevederea, în cadrul programului “eContentplus” al UE a sumei de 60 de milioane de Euro pentru a finanța, până în anul 2008, accesul la conținutul digital, facilitând descoperirea de noi resurse culturale în vederea atingerii unei mase critice la nivel european.

- Comunicarea Comisiei Europene intitulată “i2010: Digital Libraries” (adoptată pe data de 30.09.2005), care se referă la crearea unei *biblioteci virtuale europene*, ca urmare a scrisorii amintite și, posibil, ca o replică la inițiativa firmei Google de a digitiza conținutul a 15 milioane de volume din cinci biblioteci americane și una din Europa. i2010 urmărește luarea de măsuri în trei direcții: a) accesul on-line, b) digitizarea colecțiilor de obiecte care sunt în formă analogică și c) păstrarea și depozitarea conținutului digital al colecțiilor.

Doamna Viviane Reding, comisarul UE pentru “Societatea informațională și media”, cea care a lansat și comunicarea Comisiei Europene intitulată i2010 (“Societatea informațională în Europa în 2010”, a se vedea articolul din TOP BUSINESS nr. 44/2005), arăta într-un discurs ținut pe data de 29.09.2005 că “fără o memorie colectivă noi nu suntem nimic, nu putem realiza nimic”. În același discurs (nr.566/05 despre “Rolul bibliotecilor în Societatea Informațională”), doamna Reding spunea că acea memorie colectivă “ne definește identitatea și noi o folosim în mod continuu pentru educație, muncă și petrecere a timpului liber... Internetul este instrumentul nou cel mai puternic de la tipărița lui Gutemberg de care dispunem pentru stocarea și comunicarea informației, deci, hai să-l folosim pentru a face posibil accesul tuturor la conținutul bibliotecilor și arhivelor”. Comisarul UE pentru Educație și Cultură, slovacul Jan Figel, un inginer absolvent al Facultății de energetică a Universității Tehnice din Kosice, specializat în relații internaționale la Universitatea din Georgetown, o completa pe doamna Reding. El arăta că “este o necesitate evidentă să se realizeze o cooperare europeană în domeniu pentru a asigura păstrarea și accesul la moștenirea culturală comună pentru generațiile viitoare”.

Bibliotecile Secolului XXI conțin tot mai multe documente originale digitale și “documente de substituție”, care sunt versiunile digitizate ale obiectelor autentice în formă analogică (cărți, periodice, hărți, fotografii etc). Trebuie menționat că “economia culturii” nu se limitează numai la biblioteci, arhive și muzee digitale. Ea mai cuprinde și editarea de texte în vederea tipării, realizarea de sisteme informatice pentru educație (subiect asupra căruia vom reveni într-un număr viitor), comerțul cu bunuri culturale în formă digitală etc.

Realizarea în întregime a proiectului inițiat și promovat de Acad. E. Simion va rezolva în bună măsură problemele de preservare a conținutului manuscriselor prin intermediul unor “materiale de substituție”, volumele (care au o durată de viață mare) și CD-ROM-uri (a căror durată de viață e dependentă de evoluțiile tehnologice). Accesul la conținutul manuscriselor se va extinde la un număr limitat de biblioteci deoarece tirajul numără numai 750 de exemplare. Biblioteca virtuală realizată la BAR (www.bar.ro) conține de trei ani manuscrisele în formă digitală și creează premisele pentru accesul larg pentru oricine conectat la Internet, de oriunde și oricând și cu costuri nesemnificative. Acțiunea BAR ar trebui să se racordeze la demersul european. Pentru aceasta, extinderea ariei de interes (deja materializată de curând prin digitizarea arhivei inventatorului Traian Vuia), folosirea tehnologiei de digitizare celei mai moderne și asocierea cu cei mai adecvați parteneri sunt condiții necesare.

În urmă cu 10 ani, pe data de 21.02.1996, în Aula Academiei, în fața șefului statului, a unui număr de membri ai Academiei și a mai multor membri ai Guvernului, făceam, ajutat de colega Carmen Sauer, o demonstrație privind utilizarea Internetului pentru accesul virtual la valorile culturale și la informațiile științifice aflate în biblioteci și muzee de pe glob. În materialele publicate în revista ACADEMICA (nr.9/1995 și 6/1996) arătam necesitatea parteneriatului între biblioteci, arhive și muzee și lumea afacerilor pentru realizarea sistemelor integrate de conținut digital. Acum sunt convins de faptul că acest parteneriat poate prezenta în continuare un interes de neglijat pentru sectorul “business”. *Interesul in sens restrâns* privește activitățile lucrative pentru transformarea bunurilor culturale în “documente de substituție” electronice, preservarea acestora și asigurarea accesului. Acestea s-au dovedit oportunități de afaceri importante pentru un număr de furnizori de produse și servicii informatice. În anii '90, se afirma că “patrimoniul cultural constituie pentru Europa o valoare comparabilă cu cea reprezentată de petrol pentru țările arabe”. Chiar dacă speranțele nu s-au împlinit în măsura anticipată în urmă cu 10 ani, există deja “liste lungi” de

firme care oferă echipamente , software și servicii in domeniu, iar în Romania s-a înființat , pe lângă ITC (Institutul de tehnică de calcul), Asociația română pentru multimedia interactivă-ARMI ().

Interesul in sens larg se referă la accesul firmelor la informația științifică, tehnică, juridică sau comercială aflată în biblioteci și arhive. Aceasta poate asigura premisele pentru dezvoltarea pe baze competitive de produse și procese, cucerirea unor clienți și piețe, evitarea încălcării prevederilor unor legi, revendicarea unor imobile și bunuri etc.

04.02.2006

Acad. F. G. Filip

NOTA Versiunea initiala a fost publicata in TOP BUSINESS nr 6(595), An XIV /2006, pag 10

REFERINTE SUPLIMENTARE

Filip F.G. ,D. Donciulescu, C. Sauer (1996). Towards culture integration of Romania using information technology. In: **Proc. “Electronic and Visual Arts - EVA ‘96”**, Paris, vol. 4, p. 23-44.

Filip F.G. (1996). Tehnologiile informatice si valorificarea patrimoniului cultural national. **ACADEMICA** Anul V, 9(69), 22-24(republicat in **Revista Romana de Informatica si Automatica -RRIA**, 6(3), 33-43.

Filip F.G. (1996). Information tehnologies in cultural institutions. **Studies in Informatics and Control - SIC**, 6(4), 385-400 REFERINTE

Filip, F. G. (2001). Catre o economie a culturii si o infrastructura informationala intelectuala. **ACADEMICA** 12 (132), 12-13.

Filip, F.G., D.A. Donciulescu, Cr. I. Filip (2001). A cybernetic model of computerisation of the cultural heritage. **Computer J. of Moldova**, 9(2), 101-112